

TENDINȚELE DEZVOLTĂRII INDUSTRIEI ALIMENTARE A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

Florin-Anastasiu GOLOVACI, *doctorand,*
Facultatea Inginerie Economică și Business,
Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *In order to streamline the integration process of the Republic of Moldova within the European Union, it is necessary to stimulate active participation in international transactions, in the segment of manufactured and / or canned food products. The Republic of Moldova is an agrarian country and the food industry is a strategic development sector. Respectively for a sustainable development of this sector it is necessary to analyze market trends, and to implement a long-term strategy to ensure success at national and international level.*

Keywords: *alimentar industry, enterprise, trend, development, production volume, sales.*

Introducere

În contextul integrării Republicii Moldova în cadrul Uniunii Europene, precum și a globalizării economice, nici o țară nu poate susține și confirma dezvoltarea fără o participare activă la tranzacțiile internaționale. Economia globală, în care are loc reorganizarea spațială a producției, internaționalizarea serviciilor, interpenetrarea industriilor la scară mondială în special producțiile alimentare, procese care au generat mari schimbări asupra structurilor productive, asupra comerțului mondial, asupra pieței muncii, asupra tuturor mecanismelor economice. În aceste condiții, aplicarea unui management eficient nu mai este o opțiune, ci devine o necesitate stringentă a oricărei întreprinderi.

Industria alimentară a Republicii Moldova este o industrie cheie a economiei naționale.

Totodată, industria alimentară reprezintă un subiect pe cât de actual, pe atât de complex și important pentru Republica Moldova, dar care la nivel mondial este intens dezbătut și analizat începând cu anii 2000.

Cel mai sensibil sector al Republicii Moldova la liberalizarea comerțului cu Uniunea Europeană, este considerat sectorul agro-industrial. Una dintre temeri ține de faptul că standardele comunitare

sunt net superioare față de nivelul la care se află industria noastră prelucrătoare, iar acestea pot constitui un impediment serios pentru exporturile moldovenești pe piața Uniunii Europene.

Întru atingerea standardelor internaționale de către producătorii moldoveni, în partea ce ține de siguranța alimentelor – singura cale de a exporta pe piața europeană, cât și în scopul garantării consumatorilor faptul că, produsele *made in Moldova* întrunesc aceste cerințe, în 2013 a fost creată Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor.

Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor, atât pentru instituțiile omoloage internaționale, cât și pentru consumatori, este garantul unor standarde ce țin de siguranța produselor alimentare. Această instituție asigură certificarea produselor - procedură indispensabilă în cazul exporturilor. Pentru consumatorii europeni sau din alte țări, uniformitatea efectuării controalelor înseamnă certitudinea că, ei sunt scutiți de potențiale riscuri pentru sănătate.

Mai mult, Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor devine garantul calității și al inofensivității produselor moldovenești. Iar credibilitatea Agenției va însemna credibilitatea țării în calitate de furnizor al unor alimente care să corespundă standardelor Uniunii Europene [6].

Tendențele dezvoltării industriei alimentare a Republicii Moldova

Rezultând din faptul că, industria alimentară este un sector strategic al Republicii Moldova, merită o atenție deosebită realitatea privind valorificarea potențialului și creșterea ponderii acesteia în PIB, ceea ce ar influența pozitiv asupra economiei țării, precum și bunăstării în societate.

Având ca scop analiza numărului de întreprinderi alimentare din numărul total al întreprinderilor industriale înregistrate oficial pe teritoriul Republicii Moldova, putem constata că, pe parcursul perioadei 2014-2019, acestea nu au avut modificări semnificative, iar precum trendul întreprinderilor industriale în perioada sus-menționată este în descreștere, la fel, în mod direct proporțional a scăzut și numărul întreprinderilor alimentare, și anume 1 056 întreprinderi alimentare din 4 850 total întreprinderi industriale în anul 2014, ceea ce constituie aproximativ 21,8%.

Totodată, în anul 2019 au fost înregistrate 900 de întreprinderi alimentare din 4 706 total întreprinderi industriale, ceea ce constituie 19,1%.

Rezultând din cele menționate, pe parcursul perioadei 2014, am constatat un trend descrescător a numărului întreprinderilor alimentare, precum și a celor industriale direct proporțional, și anume, cu 156 întreprinderi alimentare mai puțin decât în anul 2014, ceea ce constituie micșorarea valorii ponderate a acestora cu 2,7%.

Luând în considerație faptul că, numărul întreprinderilor industriale a scăzut în perioada menționată cu 144 de unități, ponderea întreprinderilor alimentare rămâne a fi în continuare de o importanță majoră/strategică pentru dezvoltarea economică a țării, îndeosebi dat fiind faptul că Republica Moldova este o țară cu specific agricol.

Totodată, pentru o viziune mai clară a datelor expuse analizei a se vedea Figura nr. 1.

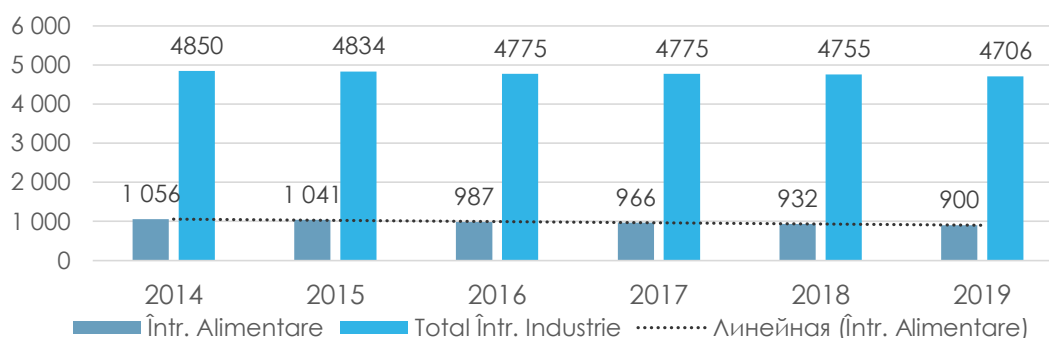

Figura nr. 1. Întreprinderile active pentru perioada anilor 2014 -2019

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md.

Totodată, în baza datelor acumulate, am analizat criteriul de repartizare a întreprinderilor vizate în cercetare de pe teritoriul Republicii Moldova și am obținut o repartizare a acestora. Astfel, concentrația cea mai mare a întreprinderilor în proporție de 45,83% sunt amplasate în raza municipiului Chișinău, urmat de zona de Centru a țării în care sunt amplasate aproximativ 23,74%. Nu în ultimul

rând, în zona de Nord a țării sunt înregistrate 20,51%, iar ponderea cea mai mică o putem observa în zona de sud a țării.

Subsecvent, observăm o repartizare neuniformă a acestora pe întreg teritoriul Republicii Moldova, și anume, o concentrație de aproximativ 60% în zona de centru a țării, fapt datorat influenței comune a mai multor factori, precum și apropierea de capitală, piață de desfacere locală, forță de muncă, infrastructură dezvoltată etc.

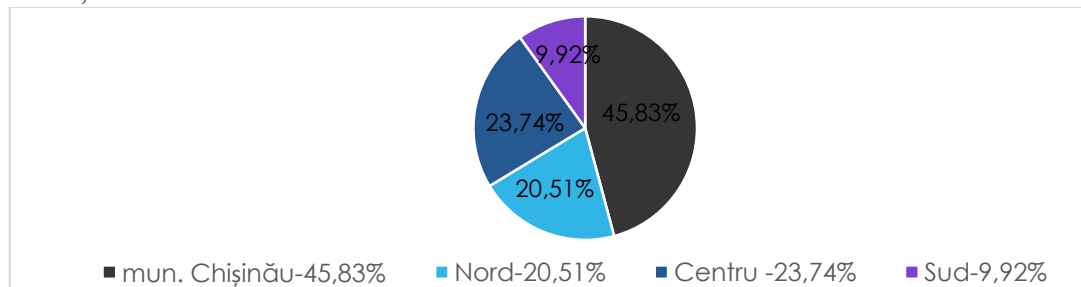

Figura nr. 2. Repartizarea întreprinderilor pe zone

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md.

În analiza evoluției volumului de producție a industriei alimentare în perioada anilor 2014-2019, putem observa un trend crescător de la 13 107,7 mil. lei în anul 2014 până la 16 707,9 mil. lei în anul 2019.

Observăm o descreștere a volumului de producție în anul 2018 cu aproximativ 682 mil. lei față de anul 2017.

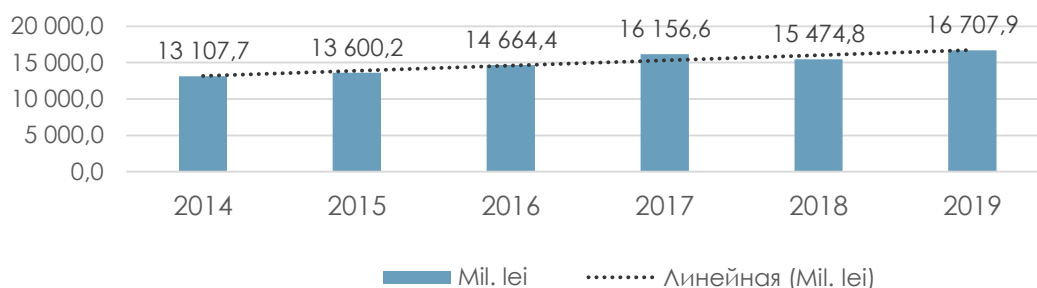

Figura nr. 3. Volumul de producție pentru anii 2014 -2019, milioane lei

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md.

Pentru o analiză mai amplă a volumului de producție generat de industria alimentară, acesta a fost examinat în raport cu PIB-ul Republicii Moldova.

Tabelul nr. 1. Ponderea volumului de producție a întreprinderilor alimentare în PIB-ul Republicii Moldova

Indicatori	2014	2015	2016	2017	2018	2019
PIB, mil. lei	112 049	122 563	135 397	150 369	190 016	210 099
VVA, mil. lei	13 108	13 600,2	14 664,4	16 156,6	15 474,8	16 707,9
Pondere, %	11,69	11,09	10,83	10,74	8,14	7,95

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md.

Astfel, în perioada anului 2014, volumul de producție a întreprinderilor alimentare a constituit 13 108 mil. lei, ceea ce reprezintă 11,69% din PIB-ul înregistrat în Republica Moldova, iar în perioada anului 2019, volumul de producție a întreprinderilor alimentare a constituit 16 707,9 mil. lei, ceea ce reprezintă 7,95% din PIB.

Suplimentar, în perioada analizată putem observa o creștere a PIB-ului Republicii Moldova mai substanțială în plan comparativ cu volumul de producție a întreprinderilor alimentare., ceea ce a condus la micșorarea ponderii în PIB cu aproximativ 3,7%.

Totuși, ponderea volumului de producție a industriei alimentare rămâne a fi una de importanță majoră în formarea PIB-ului țării, precum și o ramură strategică a țării.

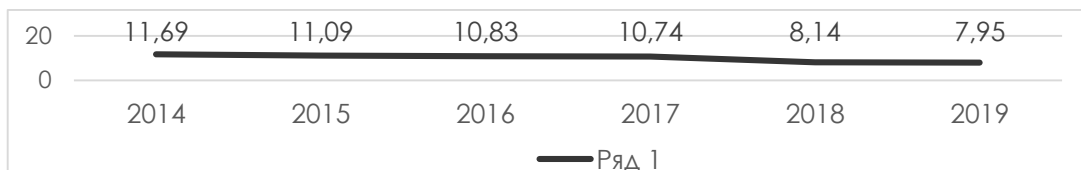

Figura nr. 4. Evoluția ponderii volumului de producție a întreprinderilor alimentare în PIB-ul Republicii Moldova

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md.

În partea ce ține de structura vânzărilor din industria alimentară pe piața internă și externă pentru perioada anilor 2014-2019, putem observa că, în perioada anului 2014, pe piața internă s-au livrat 71,98% din volumul produselor din industria alimentară, iar 28,02% din volumul produselor din industria alimentară au fost destinate exportului.

Astfel, structura a fost una similară până în anul 2018, când volumul livrat pe piața internă a crescut de la 75,88% la 79,46%, pe când valoarea exportului a scăzut de la 24,12% la 20,54% pentru aceeași perioadă, păstrând proporționalitate similară și pentru anul următor de gestiune.

Per total, s-a constatat o creștere a volumului de producție pe piața internă, și anume de la 71,98% la 79,05%, pentru perioada analizată, în detrimentul comerțului extern care a înregistrat o scădere cu 7,07%.

Având la bază influența multitudinilor factori, putem trata această evoluție ca un fenomen cu caracter negativ, care necesită în regim de urgență modificări strategice de dezvoltare.

În acest context, efectuând o analiză comparativă cu România și Uniunea Europeană, conform datelor Eurostat, ponderea valorii adăugate brute în industria alimentară/băuturi/tutun în PIB s-a redus de la circa 7% la jumătatea anilor 1990 la 4,3% în anul 2019. Cu toate acestea, indicatorul se menține cu mult peste nivelul înregistrat în Zona Euro (principalul partener economic): 1,7% în 2019, aspect evidențiat în Figura nr. 5.

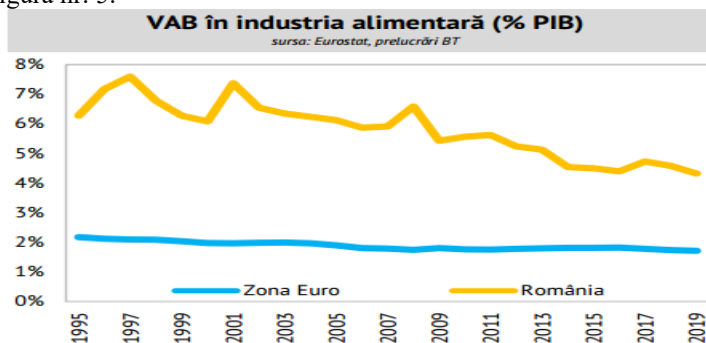

Figura nr. 5. VAB în industria alimentară – România/UE

Sursa: <https://beta.bancatransilvania.ro/files/app/uploads/public/60ffdfc77/60ffdfc77ab24166390223.pdf>

Astfel, în intervalul 1995-2019 ponderea VAB-ului din industria alimentară/băuturi în PIB a înregistrat un nivel mediu de 5,8% în România, superior celui consemnat în Zona Euro (1,9%).

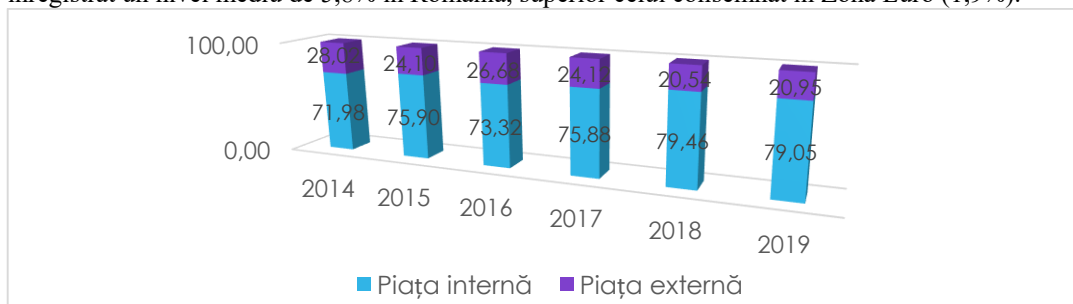

Figura nr. 6. Structura vânzărilor în industria alimentară pentru perioada anilor 2014-2019

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md

Datele Eurostat indică creșterea VAB-ului din industria alimentară/băuturi din România cu o dinamică medie anuală de 3,4% în perioada 1995-2019, ritm superior celui înregistrat în Zona Euro (0,8%), precum și evoluției economiei interne per ansamblu (3,1%).

În partea ce ține de ponderea industriei alimentare în exportul Republicii Moldova în perioada anului 2014, putem observa că valoarea exportului a întreprinderilor alimentare a constituit 378 428,7 dl, ceea ce reprezintă 16,18% din exportul înregistrat în Republica Moldova, iar în perioada anului 2019, valoarea exportului a întreprinderilor alimentare a constituit 381 928,04 mil. lei, ceea ce reprezintă 13,74% din export.

Tabelul nr. 2. Ponderea industriei alimentare în exportul Republicii Moldova

Indicatori	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Total export, mii. Dl. SUA	2 339 529,6	1 966 837,2	2 044 610,76	2 424 972,03	2 706 173,30	2 799 164,47
VE IA, mii. Dl. SUA	378 428,7	303 264,9	321 530,97	367 572,58	368 175,00	381 928,04
Pondere, %	16,18	15,42	15,73	15,16	13,61	13,74

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md

Totodată, în perioada analizată putem observa o creștere a valorii exportului total mai substanțială în plan comparativ cu valoarea exportului a întreprinderilor alimentare. Acest fapt a condus la micșorarea ponderii în PIB cu aproximativ 2,4%.

În acest sens, conform datelor statistice Eurostat, valoarea alimentară brută în spațiul Uniunii Europene pentru anul 2017 constituie 273 950,7 milioane EUR, ceea ce reprezintă un aport minim (*practic nesemnificativ*) la această valoare din partea Republicii Moldova.

Totuși, ponderea valorii exportului a industriei alimentare rămâne a fi una de importanță majoră pentru dezvoltarea economică a țării.

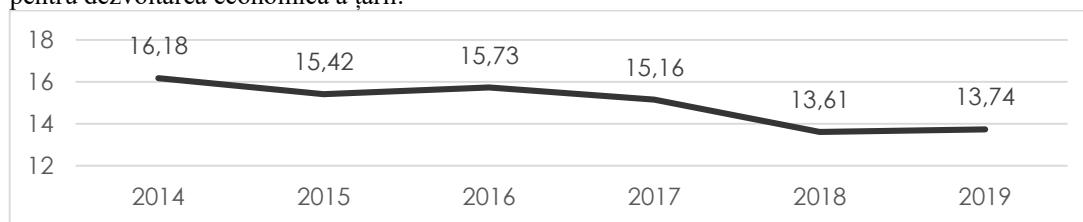

Figura nr. 7. Ponderea industriei alimentare în export

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md

Analizând sub aspect general importurile aferente produselor obținute din industria alimentară în spațiul Uniunii Europene pentru anul 2019, valoarea importurilor pentru segmentul menționat 1 934 944 milioane EUR, iar valoarea exporturilor pentru aceeași perioadă constituie 2 132 015 milioane EUR. Astfel, obținând o balanță pozitivă pentru perioada analizată a Uniunii Europene în valoare de 197 071 mii EUR.

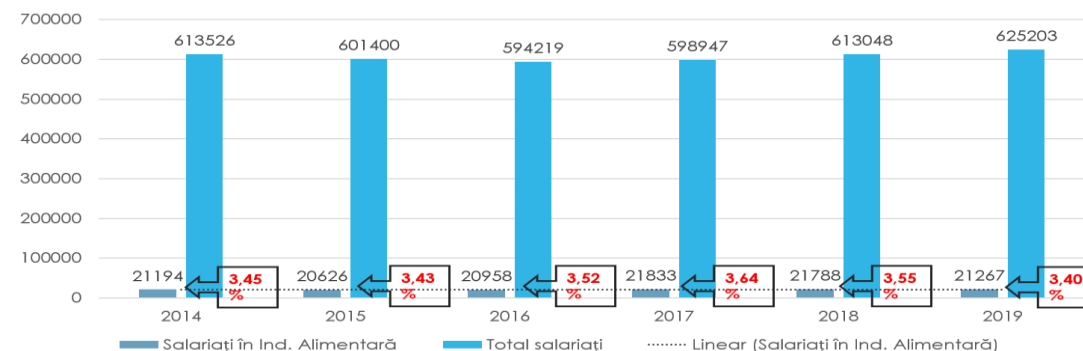

Figura nr. 9. Ponderea salariaților în industria alimentară în perioada anilor 2014-2019

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md

Industria alimentară este o industrie care oferă un număr considerabil de locuri de muncă.

În baza datelor analizate, putem constata că, pe parcursul perioadei 2014, în industria alimentară au fost înregistrați oficial 21 194 indivizi din numărul total 613 526 de salariați, ceea ce constituie 3,45%.

Totodată, în anul 2019 au fost înregistrați oficial 21 267 angajați în industria alimentară, din numărul total 625 203 de salariați, ceea ce constituie 3,4%.

Rezultând din cele menționate, pe parcursul perioadei 2019 am constatat un trend crescător al numărului salariaților din industria alimentară, și anume, cu 73 de salariați mai mult decât în anul 2014, ceea ce constituie 99,6%.

În plan comparativ, conform datelor acumulate, numărul locurilor de muncă în industria alimentară la 1 000 persoane în cadrul Uniunii Europene pentru anul 2018 constituie 3 331,2, ceea ce ar putea servi drept indicator de dezvoltare strategică inclusiv și pentru Republica Moldova.

Mai jos putem observa câștigul salarial mediu lunar al unui salariat ce activează în industrie, în industria alimentară a Republicii Moldova, precum și salariul mediu pe țară.

Astfel, în perioada anului 2014, câștigul salarial mediu în industria alimentară a constituit 3 935,2 lei, iar în perioada anului 2019, a constituit 6 289,1 lei, ceea ce denotă o creștere a salariului cu 2 353,9 lei față de perioada anului 2014. Comparativ cu câștigul salarial mediu din industrie, în perioada anului 2014, salariul mediu a constituit 4 469,4 lei, ceea ce constituie 88%, dar în perioada anului 2019, a constituit 7 184,3 lei, ceea ce constituie 87,5%.

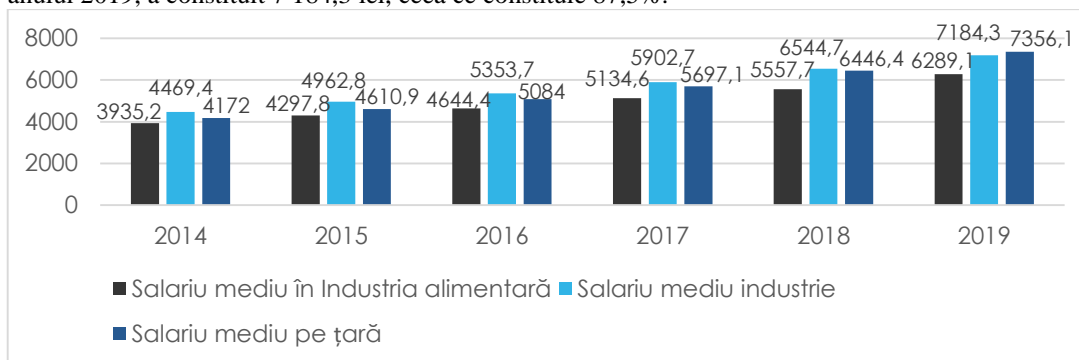

Figura nr. 10. Dinamica salariului mediu în industria alimentară

Sursa: Elaborat de autor în baza indicilor de pe www.statistica.md.

În termeni nominali, salariul mediu la nivel de țară a crescut în fiecare an cu peste 10% începând cu 2014. Inflația ridicată însă a făcut ca, în termeni reali, salariile să crească foarte puțin până în 2016 și doar temperarea creșterii prețurilor a făcut ca salariile să atingă un ritm de creștere reală de 9% în 2018 și 2019.

În pofida creșterilor din ultimii ani, salariile din Republica Moldova rămân printre cele mai mici la scară regională.

În sistemul alimentar, globalizarea a transformat procesul de producție, distribuție și consum al alimentelor și produselor agricole. Se poate presupune că globalizarea a produs creșterea standardizării alimentelor și agriculturii. Din aceasta perspectivă, pe măsură ce controlul asupra alimentelor și agriculturii este concentrat în mâinile câtorva corporații transnaționale și lanțurile de distribuție devin din ce în ce mai globale, alimentele și practicile prin care sunt produse devin din ce în ce mai standardizate [4].

Globalizarea a avut o consecință în creșterea valorii și a numărului produselor alimentare la nivel internațional, dar a determinat și creșterea varietății alimentelor produse, vândute și consumate local. A apărut, astfel, diferențierea produselor alimentare prin etichete private, servicii speciale, distribuitorii începând să impună furnizorilor o serie de standarde private. Aceste standarde private aveau scopul să îmbunătățească atitudinile consumatorilor față de alimente într-o vreme a anxietății [5].

În acest context, poate fi interpretată dezbaterea publică generată de proiectul de înlocuire a pieței tradiționale agro-alimentare cu „spații moderne” de tip hipermarket. Proiectele de dezvoltare de acest tip nu au ca rezultat doar „modernizarea” infrastructurii comerciale, dar determină modificări profunde și în sistemul agro-alimentar local prin restructurarea rețelelor de distribuție și a actorilor implicați în procesul de comercializare.

Astfel, ele afectează în egală măsură viețile comercianților și ale locuitorilor din vecinătate, modifică obiceiuri de consum și stiluri de viață. Aceasta datorită faptului că reglementările igienico-sanitare au fost create în favoarea industriei alimentare și a supermarketurilor, lăsând puține alternative pentru metodele tradiționale de producere și distribuție a produselor alimentare.

Un alt exemplu sunt reglementările Uniunii Europene privind ambalarea produselor alimentare care includ și standarde de igienă pe care producătorii locali nu pot să le îndeplinească în lipsa unei tehnologii avansate.

Concluzie

Dat fiind faptul că Republica Moldova este o țară cu specific agrar, industria alimentară reprezintă un sector cheie pentru dezvoltarea durabilă a țării atât pe plan național, cât și pe plan internațional.

Astfel, având la bază o analiză amplă a tendințelor de dezvoltare per fiecare categorie a industriei alimentare, devine posibilă elaborarea unei strategii eficiente pentru dezvoltarea durabilă a acestui sector pentru Republica Moldova, ceea ce ar facilita dezvoltarea afacerilor, de la cele mici și mijlocii, până la acele mari.

Reieșind din faptul că industria alimentară este un sector strategic a Republicii Moldova merită o atenție deosebită privind valorificarea potențialului și creșterea ponderii acesteia în PIB, ceea ce ar influența pozitiv asupra economiei țării precum și bunăstării în societate, și anume prin:

- Noi piețe de desfacere;
- Mărirea volumului de producție;
- Crearea a noi locuri de muncă;
- Diversificarea asortimentului;
- Implementarea a noi tehnologii;
- Extinderea pe noi piețe de desfacere etc.

Luând în considerație faptul că numărul întreprinderilor industriale a scăzut în perioada menționată cu 144 de unități, este primul semn de alarmă privind aspectele negative care necesită a fi remediate de autoritățile naționale.

Proiectele de dezvoltare a hypermarket-urilor au drept rezultat nu doar modernizarea infrastructurii comerciale, dar determină modificări substanțiale și în sistemul agro-alimentar local prin restructurarea rețelelor de logistică și a actorilor implicați în procesul de comercializare.

Respectiv, dezvoltarea unui model aplicativ de management eficient ce ar genera o dezvoltare durabilă a întreprinderilor alimentare devine o necesitate tot mai stringentă care trebuie implementată.

Bibliografie:

1. <https://beta.bancatransilvania.ro/files/app/uploads/public/60f/dfd/c77/60ffdfc77ab24166390223.pdf>
2. <https://gov.md/europa/ro/content/%E2%80%9Eansa-devine-garantulcalit%C4%83%C5%A3ii-produselor-alimentare-moldovene%C5%9Fti%E2%80%9D>
3. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/104/politica-agricola-comuna-in-cifre>
4. MORMONT, M. *Globalisations et écologisations des campagnes*, Études rurales 2009/1, No 183, pp. 143-160, p. 144.
5. WILKINSON, I. *Anxiety in a risk society*, London, Routledge, 200, p. 42. citat în P Jackson *Food Stories: Consumption in an Age of Anxiety*, Cultural Geographies, 2010, pp. 147-166, [online] [citat 02.09.2021]. Disponibil: <http://cgj.sagepub.com/content/17/2/147>.
6. www.statistica.gov.md; [online]